

'Groot Rotterdam', een gevarieerde bijentuin

Ab Kuypers

In 1997 is door het Ambrosiusgilde te Rotterdam (subvereniging van de VBBN) voor de tweede achtereenvolgende keer een uitgebreid honingonderzoek verricht. De resultaten daarvan zijn vervat in een gedetailleerd rapport. Vooral de mate waarin één en ander is uitgevoerd maakt het tot een bijzonder project. In dit artikel een terugblik op de acties en een korte samenvatting van de resultaten.

Onderzoek

Als aanleiding voor het onderzoek wordt genoemd:

24 'De nieuwsgierigheid die de deelname van zes verenigingsleden aan de landelijke cursus honingkeurmeester teweeg heeft gebracht,' aldus de schrijvers van het rapport 'Drachtplanten, onderzoek naar aanleiding van stuifmeelanalyse van honinggoogsten in Groot Rotterdam'. De vraag hierbij was: 'Op welke bloemen hebben de bijen gevlogen?'

Het onderzoek naar stuifmeel is uitgevoerd op honingmonsters, afkomstig van 26 imkers. Hiermee is getracht zo goed als mogelijk een overzicht van de bijenweide van het gebied 'Groot Rotterdam' in kaart te brengen. We moeten hierbij denken aan een omgeving waarvan de grenzen ongeveer lopen van Bergschenhoek, Krimpen a/d IJssel, via Hoogvliet tot Vlaarding. De honingmonsters zijn onderzocht volgens de zogenaamde 'laboratoriummethode' (zie kader). Door één imker is tevens stuifmeel verzameld voor het onderzoek.

Determinatie

Behalve een verslag van het onderzoek bevat het rapport nog meer leerzame informatie. Bijvoorbeeld: 'De herkenning van het stuifmeel is niet altijd een even eenvoudige aangelegenheid. De meeste stuifmeelkorrels van een plantenfamilie lijken erg op elkaar. De determinatie binnen één familie is zeer ingewikkeld.' In het verslag wordt dan ook regelmatig alleen de familienaam genoemd.

'De gedetermineerde stuifmeelpollen zeggen op hun beurt niet in alle gevallen iets over de in de honing voorkomende soorten', aldus de verslagleggers, 'in hoeverre stuifmeel representatief is voor de voor hun nectarbehoefte bezochte planten (t.b.v. de honingproductie) blijft hier buiten beschouwing. Bijen foerageren op het stuifmeel voor hun eiwitbehoefte. Het aantal planten waarop nectar voor de honing-

productie wordt gehaald behoeft dus niet procentueel hetzelfde te zijn als de planten waarop het benodigde stuifmeel voor consumptie wordt vergaard.'

Beoordeling

Bij de beoordeling van de in honing voorkomende stuifmeelpollen heeft men pollen van windbloeiers (grassen, zuring, papaver) niet meegeteld. Zij dragen niet bij aan de nectar die binnen wordt gebracht door de bijen. Zij kwamen evenwel in opvallend grote mate voor in de onderzochte honing.

'Behalve pollen kunnen bepaalde planten(soorten) ook op andere wijze hun sporen achter laten: namelijk in de vorm van op die planten voorkomende schimmels. Komen deze echter in even grote mate voor als stuifmeelpollen dan moet de betreffende honing als bladhonig worden beschouwd, vervolgt het verslag. 'Een honing mag pas dan een bepaalde soortnaam krijgen wanneer er aan een zeker pollenaandeel wordt voldaan. (zie tabel)'

Eén en ander is uitgevoerd naar adviezen van dhr. J.D. Kerkvliet, Inspectie Gezondheidsbescherming Waren en Veterinaire Zaken (voorheen Keuringsdienst van Waren), Amsterdam (tijdelijk Alkmaar).

De deelnemers

In feite zijn er twee soorten deelnemers aan het honingonderzoek te onderscheiden. Zij die hun honingmonsters hebben laten onderzoeken (26 in getal) en zij die dat onderzoek hebben uitgevoerd. De deelnemende imkers zijn geen van allen als beroeps te beschouwen, noch kunnen zij met gemiddeld bijna vijf bijenvolken als grote imkers worden gezien. Behalve

Honingsoort	Minimaal pollenaandeel in %	Opmerkingen
acacia	20	pollenarme honing
borage	10	pollenarme honing
distel	20	pollenarme honing
linde	20	vaak pollenarme honing
heide (calluna)	30 - 45	pollenrijke honing
klaver	45	---
fruitbloesem	45	pollenrijke honing
wilg	70	pollenrijke honing
phacelia	90	pollenrijke honing
tamme kastanje	90	zeer pollenrijke honing
vergeet-me-nietje	90	zeer pollenrijke honing

oude rotten in het vak, met een bijna veertigjarige ervaring, deden er ook beginnende imkers mee, met niet meer dan twee jaar ervaring. Wat betreft hun honingoogst kan gesteld worden dat de ene imker onder de deelnemers voor de directe verkoop van hun honing imkeren, terwijl anderen slechts voor eigen gebruik honing willen oogsten. Dit lijkt een aardig gemiddelde van de Nederlandse imkers.

Wat betreft de 'onderzoekers'. Hierbij gaat het om één deskundige, lid van de vereniging, die zich overigens zelf alles behalve een deskundige wenst te noemen, geassisteerd door enkele imkers bij het vervaardigen van de preparaten. Sonja Rensink: 'Ik heb geen flauw idee hoe Jan Tempelman (secr. Ambrosiusgilde Rotterdam en schrijver van het uiteindelijke verslag, red.) er bij komt om over deskundigen te spreken. Ik durf mezelf beslist niet zo te noemen. Laten we zeggen dat ik een amateur ben, die er een behoorlijke studie van heeft gemaakt.'

Herkomst

Voor het onderzoek kwam alleen honing uit 'Groot Rotterdam' in aanmerking, deze regio echter is een zeer gevarieerde omgeving. De onderzochte honing werd zowel in stadscentra als in buitengebieden gewonnen. Maar hoe ruim de grenzen van het te onderzoeken gebied ook waren, de bijenstanden bevonden zich allemaal onder de rook van de Rijnmondse industrie. Wie echter de resultaten per bijenstand beziet komt toch tot aardige ontdekkingen. Er wordt daar meer dan de kenmerkende 'stadshoning' alleen gewonnen.

Conclusies

Het zou voor dit artikel veel te ver voeren uitgebreid de onderzoeksresultaten te tonen. Ik wil daarom volstaan met een enkele opmerking. Opvallend is dat in het betreffende gebied er min of meer verschillende 'honing regio's' te onderscheiden zijn. In tegenstelling tot wat verwacht zou worden komen in de 'stadshoningen' de gebruikelijke plantsoen planten in geringe mate voor. Vooral die standen welke aan de rand van het stedelijk gebied zijn gesitueerd leveren ook nog eens een wat 'landelijker' honing op. Distelhoning komt in dit verband regelmatig voor. Opvallend is dat in de stad aardig wat stuifmeel afkomstig van fruit in de honing werd gevonden. Doch hierbij dient te worden aangetekend, dat dit altijd de zogenaamde sier fruitsoorten betrof. De stad kent een grote verscheidenheid aan drachtplanten én, het lijkt goed imkeren in de stad. Of, zoals in het verslag wordt opgemerkt:

'Wat toch wel opvalt is het grote verschil van de honingen in een toch relatief klein gebied en een grote verscheidenheid aan drachtplanten. Vooral in de zomer en de herfst heeft iedere standplaats zijn eigen dracht. Het meeste was gemengde honing. Maar toch kwamen er ook bijvoorbeeld klaver-, fruit-, paardebloem-, linde-, distel, guldenroede-, sneeuwbes-, en een flink aantal aan bladhoningen voor.'

De laboratoriummethode

Bij het honingonderzoek zijn de stuifmeelpollen volgens de laboratoriummethode onderzocht. Hierbij wordt een honingmonster van 10 ml vermengd met 10 ml gedistilleerd water. Gedurende ongeveer 10 minuten wordt deze oplossing gecentrifugeerd bij een snelheid van 2.500 omwentelingen per minuut. Nadat het bovenstaande vloeibare deel is verwijderd wordt het residu nogmaals met 10 ml gedistilleerd water gecentrifugeerd. Dit laatste residu wordt op een laboratoriumglasje gebracht en gedroogd bij 40°C. Dit gedroogde monster wordt vermengd met een gelatine/glycerine mengsel met fuchsine contractvloeistof. Dit mengsel wordt afgedekt met opnieuw een laboratoriumglasje, de randen van dit 'dubbelglas' worden afgedekt met een weinig nagellak. Aldus is een preparaat ontstaan dat gereed is voor microscopisch onderzoek.

Inbinden maandblad Bijen

U leest op dit moment het eerste nummer van 'Bijen, Maandblad voor imkers' van 1999.

Een manier van uw jaargangen van het maandblad netjes te houden is om deze te laten inbinden. De VBBN biedt namelijk alle lezers, evenals vorig jaar, de mogelijkheid om jaargangen van het maandblad Bijen in te laten binden.

De ingebonden jaargangen hebben een donkergroene harde kaft met goudkleurige opdruk op de rug.

U heeft de mogelijkheid om per jaargang in te laten binden (f 27,50) of per twee jaargangen (f 32,50).

Wilt u ervoor zorgen dat uw jaargang(en) vóór 15 februari door ons ontvangen is (zijn), u kunt deze sturen aan:

VBBN, t.a.v. Marga Canters, Grintweg 273, 6704 AP Wageningen, afgeven mag uiteraard ook.